

Offentlig försvarare. Varning.

Bakgrund

Tingsrätten meddelade i juli 2020 dom i ett mål i vilket en tilltalad (X) dömdes till 13 års fängelse för bl.a. försök till mord, olaga frihetsberövande, grovt olaga tvång, grovt rån och narkotikabrott.

Advokat A hade varit förordnad som offentlig försvarare för X, men på tingsrättens initiativ entledigats i samband med huvudförhandlingen.

A begärde ersättning med 365 240 kr varav 191 646 för arbete (136,5 timmar), 80 805 kr för tidsspillan, 19 741 kr för resekostnader och utlägg samt mervärdesskatt på beloppen med 73 048 kr och tingsrätten gör i domen följande bedömning av ersättningsanspråken.

Uppdraget har enligt tingsrätten inte krävt det stora antalet timmar i inläsning och dessutom har förhören under förundersökningen, som i hög grad bekostats genom tidsspillan, varit tidsmässigt mycket begränsade. Redan på den grunden ska antalet timmar sättas ned betydligt.

Tingsrätten kan vidare konstatera att advokat A inte deltagit vid något förhör hos polisen, inte vid någon häktningsförhandling vid tingsrätten eller hade några planer på att delta vid de sex huvudförhandlingsdagarna. Hans klient X har upplyst tingsrätten om att advokat A vid två tillfällen besökt honom i häktet kort efter att han förordnades i februari 2020.

Uppdraget att vara offentlig försvarare är ett personligt uppdrag som innebär att advokaten inte utan rättens tillstånd får sätta någon annan i sitt ställe. I det här sammanhanget förstärks det särskilt av det faktum att advokaten A begärt förhandsbesked om han kan få ersättning för de merkostnader han åsamkas till följd av att han inte har sin verksamhet i närområdet. Tingsrätten har beslutat att han ska ha rätt till den ersättningen. Tingsrätten har inte, enligt de anteckningar som finns i akten, vid något tillfälle meddelat advokat A rätten att sätta någon annan i sitt ställe.

Advokat A har den 17 mars 2020 givit in en transportfullmakt för advokat B av vilken kan ges intrycket att han internt förmedlat uppdraget att fortsättningsvis utövas av advokat B. I fullmakten anges att advokaten B tillsvidare ska utföra uppdraget. Tingsrätten, som är den som beslutar i frågan, har aldrig godtagit skiftet utan har endast inför fullbordat faktum tvingats acceptera att annan advokat företrätt X vid omhäktningsförhandlingar. För de sistnämnda gäller stark tidspress enligt lag. Det är enligt tingsrätten förvånande att advokat B utan ett förordnande eller ett godkännande från tingsrätten får uppträda i såväl förhör hos polisen som vid besök i häkten. Det finns situationer, inte minst i semestertider och när det rör personer som

under lång tid sitter frihetsberövade, svårigheter för en advokat att i detalj planera in förhandlingar.

Advokaten är också beroende av när andra kollegor, åklagare och slutligen domstolen kan planera ut förhandlingar. Ett typiskt exempel är omhåkningsförhandlingar som med mycket kort varsel ska planeras ut för att genomföras med lagens krav på snabbhet. I sådana situationer är det enligt tingsrätten självklart att substitution (tillfälligt inhopp av en annan advokat än den som har uppdraget) tillåts i betydande omfattning. En annan situation kan vara att förundersökningen, som inte försvararen styr över, blir färdig under en period när advokaten planerat in annan verksamhet som inte kan avbrytas. Även i sådana situationer finns det en stor förståelse och flexibilitet från domstolarnas sida. I det aktuella fallet kan det ifrågasättas om advokat A överhuvudtaget, efter de två inledande besöken i häktet, hade för avsikt att företräda X utan i stället använde sitt personliga varumärke för att ge andra på advokatfirman uppdrag. Någon annan förklaring till varför han under knappt fyra månader inte har företrätt X finns enligt tingsrätten inte. En sådan advokatförmedlingsverksamhet är inte i enlighet med regelverket i rättegångsbalken. En försvarare ska med nit och omsorg tillvarata den misstänktes rätt. Det är enligt tingsrätten omöjligt att göra det om den offentlige försvararen aldrig deltar vid förhör eller förhandlingar för huvudmannens räkning. Om det är god etik för en advokat att behandla en klient på det sättet är inte tingsrättens sak att bedöma. X har under förundersökningen varit misstänkt för mycket allvarlig brottslighet och det är just därför som tingsrätten, trots de merkostnader som uppstått, förordnat en erfaren brottmålsadvokat att företräda honom.

Lagen säger att domstolen ska förordna en advokat som är lämplig för uppdraget. Tingsrätten har förordnat advokat A som bedömdes lämplig för uppdraget. När sedan advokat A, utan tillstånd från tingsrätten, sätter annan i sitt ställe har inte tingsrätten haft möjlighet att kontrollera om advokaten ifråga varit lämplig för uppdraget. Bara det faktum att juristen ifråga är medlem i Sveriges advokatsamfund innebär enligt tingsrätten inte att denne automatiskt är lämplig att företräde en klient misstänkt för försök till mord. Det är därför som tingsrätten exklusivt bestämmer vem som ska få uppdraget att med skattemedel företräda en misstänkt. I bedömningen av lämplighet är självklart erfarenhet, de aktuella gärningarna och andra omständigheter av betydelse för vilka advokater som kan anses lämpliga för det specifika uppdraget. Med hänsyn till att advokat A enligt tingsrätten inte har genomfört uppdraget med nit och omsorg; ja inte genomfört det alls utan anlitat andra, är han enligt tingsrätten skäligen tillgodosedd med ersättning för arbete motsvarande 80 timmar, det vill säga hela två veckors arbete. Kostnader för utlägg och tidsspillan ska bifallas.

Grunderna härför är att i) tingsrätten har informerats om och godtagit att B för talan för honom i målet, vilket har skett med klientens samtycke och i enlighet med klientens instruktioner, och ii) det var fel av lagmannen att entlediga honom från uppdraget som offentlig försvarare utan att dessförinnan ge honom möjlighet att yttra sig.

A har vidare anfört bl.a. följande. Det är i och för sig riktigt att han inte deltagit till hundra procent i målet. Kritiken som riktas mot honom från domstolen är skarp och han inte undflytt att se över sitt eget agerande. Det är en olycklig situation som uppstått och han har givetvis i efterhand funderat över om han borde ha agerat annorlunda, dvs. om han t.ex. borde ha begärt sitt entledigande. Dock har han givetvis haft löpande kontakt med den substituerade advokaten, B och därigenom fått uppdateringar om förhör, häktningsförhandlingar m.m. Hans avsikt har hela tiden varit att biträda klienten vid huvudförhandlingen, och därför har han läst in förundersökningsmaterial och andra relevanta handlingar. Emellertid har han endast begärt ersättning för advokat B:s inläsningsarbete.

Klienten har gett honom instruktionen att inte begära sitt entledigande och har godtagit att advokaten B biträtt klienten i hans ställe och, som framgår nedan, anser han att detta har accepterats av tingsrätten.

Som Advokatsamfundet känner till är han förhindrad att berätta för domstolen om vilka instruktioner han får från sin klient. Han anser mot bakgrund härav samt mot bakgrund av vad som anges nedan att han inte brutit mot Advokatsamfundets etiska regler.

På sidorna xx–xx har tingsrätten bedömt att han använt sig av sitt personliga varumärke för att ge andra advokater på byrån uppdrag samt att han utan tingsrättens tillstånd har satt en annan advokat i sitt ställe. Tingsrättens bedömning är felaktig.

Huvudförhandlingen i målet påbörjades åtta dagar efter att åtal väckts. På grund av att han var inbokad i ett annat mål med frihetsberövad klient, fanns det inget annat alternativ än att begära tingsrättens tillstånd till substitution. Eftersom klienten hade önskemål om att företräddas av advokat B, som dessutom var insatt i ärendet, informerades tingsrätten om den uppkomna situationen.

I fjärde stycket på sidan xx i domen har tingsrätten felaktigt kommit fram till att tingsrätten inte vid något tillfälle meddelat advokat A rätten att sätta någon annan i sitt ställe. Tingsrättens slutsats är felaktig.

Tingsrätten har den 17 mars 2020 tillställts en transportfullmakt, av vilken det framgår att advokat B, delägarkollega till honom, *tills vidare* ska föra talan för honom i målet. Detta var i samband med begäran om substitution. Tingsrätten har godtagit transportfullmakten och inte haft någon erinran mot den, förrän ordföranden i samband med huvudförhandling

i målet påstod att han aldrig begärt rättens tillstånd till att sätta B i sitt ställe. Efter en kortare ordväxling mellan advokat B och ordföranden om detta, upplyste emellertid notarien ordföranden om att en begäran om substitution visst gjorts. Då entledigade ordföranden honom utan att låta honom få yttra sig över det beslutet.

Såväl inför planering av huvudförhandlingsdagarna som efter delfående av kallelse till huvudförhandlingsdagarna, har tingsrätten informerats om att han haft förhinder de dagar som tingsrätten avsåg att sätta ut målet till förhandling. Han begärde då att advokat B skulle få närvara i hans ställe. Därefter har tingsrätten tillställt fortsatt kommunikation och relevanta aktbilagor direkt till advokat B, vilket inte kan tolkas på annat sätt än att tingsrätten godtagit substitution. Advokat B har själv deltagit i en kommunikationschat mellan domstolen och inbladade ombud i målet (handlingen biläggs). Inte förrän i anslutning till att huvudförhandlingen i målet påbörjades, har tingsrätten således genom ordföranden motsatt sig att advokat B närvarade i hans ställe.

I fråga om polisförhören under förundersökningen ska det framhållas att polisförhör med frihetsberövade klienter, i likhet med häktningsförhandlingar, ofta bokas ut med kort varsel. Aktuellt ärende har inte skilt sig från andra brottmålsutredningar, utan polisens utredare har vid flera tillfällen hört av sig och bokat in polisförhör med klienten nära inpå förhören. Eftersom han då olyckligtvis varit inbokad på andra åtaganden har han i enlighet med klientens samtycke och önskemål låtit advokat B medverka vid polisförhören i hans ställe. Han har även uppfattat att domstolen accepterat den ingivna transportfullmakten vari det står att advokaten B *tills vidare* satts i hans ställe. Givetvis måste han kunna utgå från att tingsrätten läser de handlingar som ges in från försvaret.

I samband med häktningsförhandlingarna i målet har tingsrätten godtagit att advokat B närvarat i hans ställe. Inte heller detta förhållande kan tolkas på annat sätt än att tingsrätten accepterat substitutionen. Såvitt han vet får nämligen inte häktningsförhandlingar genomföras utan att en försvarare är närvarande. Tingsrätten har genomfört häktningsförhandlingar med klienten vid vilka han företräts av advokaten B, som han i egenskap av offentlig försvarare givit substitutionsfullmakt. Om inte detta är en acceptans har ju tingsrätten agerat i strid med rätten för en misstänkt att låta sig försvaras av sin offentlige försvarare.

Det ska också påpekas att han genom sitt kontor haft löpande telefonkontakt med såväl polis som tingsrättspersonal inför både förhör och häktningsförhandlingar. Det har varit fråga om att försöka lösa planering av förhör och förhandlingar i syfte att få en så skyndsam handläggning som möjligt. Ofta har de tider som han föreslagit för att kunna närvara personligen vid förhör och förhandlingar inte passat polis och/eller domstolen. Då har substitution inte bara accepterats utan även föreslagits också av polis och domstol just i syfte att få handläggningen att flyta skyndsamt och smidigt.

Tingsrätten har vidare bedömt advokat B som lämplig och tillräckligt erfaren för uppdraget som offentlig försvarare, genom att godta substitution samt vid huvudförhandlingen förordna denne som offentlig försvarare i samband med att han entledigades.

I sammanhanget ska framhållas att klienten på fråga från honom uppgett att klienten har ett stort förtroende för advokat B och godtagit att företrädas av denne vid såväl polisförhör, häktningsförhandlingar som senare vid huvudförhandlingen. Klienten har till honom särskilt uppgett att klienten velat biträdas av advokaten B om han fick förhinder vid huvudförhandlingen, men att klienten önskade att han kvarstod som offentlig försvarare så att klienten kunde få hans biträde vid en eventuell hovrättsförhandling. Eftersom han har entledigats av tingsrätten har klienten i samband med överklagande av domen begärt att han åter ska förordnas som offentlig försvarare. Ingenting har således skett utan klientens samtycke utan tvärtom i enlighet med dennes instruktioner.

Vad som anges ovan innebär att han motsätter sig påståendet om att han inte begärt tingsrättens tillstånd att sätta advokaten B i sitt ställe. Han motsätter sig också att tingsrätten inte accepterat substitutionen. Eftersom klienten givit instruktion om och samtyckt till att biträdas av advokat B, som är en skicklig advokat, innebär det även att han motsätter sig att han inte tillvaratagit klientens intressen. Vidare motsätter han sig påståendet om att han aldrig haft för avsikt att biträda klienten liksom att det varit fråga om ”advokatförmedlingsverksamhet”.

Till yttrandet har bilagts transportfullmakt, korrespondens med tingsrätten samt föreläggande. I korrespondensen finns bl.a. ett e-postmeddelande från en biträdande jurist till tingsrätten den 23 juni 2020, i vilket står följande:

På uppdrag av A får jag framföra följande.

A har förhinder under de planerade huvudförhandlingsdagarna och har därför inte möjlighet att närvara. Det begärs därför om rättens tillåtelse att sätta advokaten B i A:s ställe under huvudförhandlingen. Klienten är vidtalad och godtar att han sätter B i hans ställe.

Hovrättens beslut

A har i hovrätten yrkat att ersättningen ska bestämmas i enlighet med begäran i tingsrätten.

Hovrätten har i beslut i oktober 2020 funnit A berättigad till ersättning för ytterligare 20 timmars arbete med följande skäl.

Det förhållandet att A i målet vid tingsrätten till stor del företräts av en annan advokat och vad som framkommit om hur tingsrätten hanterat detta medför enligt hovrättens mening inte i och för sig att det finns anledning att sätta ned den ersättning som A begärt. Hovrätten har vidare den

uppfattningen att den av A begärda ersättningen avseende arbete inte i någon del kan anses ersatt genom den ersättning för tidsspillan som han fått.

Vid en samlad bedömning av uppdragets art och omfattning kommer hovrätten fram till att A är skäligen tillgodosedd med en ersättning motsvarande 100 timmars arbete. Han ska alltså få ytterligare ersättning i enlighet med detta.

Ärendets fortsatta handläggning

Vid sammanträde den 22 januari 2021 beslutade Advokatsamfundets styrelse att ta upp ett disciplinärende mot A. I samband med underrättelsen av beslutet bereddes A tillfälle att yttra sig.

A har i yttrande, som kom in den 16 februari 2021, uppgett i huvudsak följande.

Han har till Advokatsamfundet utförligt redovisat sin inställning i samband med att han svarat på den kritik som riktats mot honom. Hans svarsskrivelse återopas i sin helhet. Utöver detta noterar han också att hovrätten numera tillerkänt honom ytterligare ersättning med anledning av arbete i det aktuella målet.

Sammantaget anser han att han har följt god advokatsed.

Nämndens bedömning och beslut

Av utredningen, däribland A:s egna uppgifter, framgår att A den 20 februari 2020 åtagit sig ett uppdrag som offentlig försvarare, som är ett personligt uppdrag, och att han den 17 mars 2020 ingett en transportfullmakt till tingsrätten enligt vilken han tills vidare satte advokaten B i sitt ställe.

Av utredningen framgår vidare att A, under den tid målet handlades i tingsrätten om ca fem månader, på grund av sin verksamhet i övrigt haft förhinder att biträda sin klient vid såväl samtliga de polisförhör, som de rättegångstillfällen (såväl häktningförhandlingar som huvudförhandlingen), som har förekommit.

Det som förekommit berättigar till slutsatsen att A, redan när han åtagit sig uppdraget eller nära anslutning därtill, borde ha insett att han inte skulle kunna komma att tillvarata klientens intressen på ett lojalt sätt och fullfölja uppdraget som offentlig försvarare. Han borde därför ha avböjt uppdraget eller så snart han kommit till denna insikt begärt sitt entledigande. Med denna bedömning saknar det betydelse att A senare må ha uppfattat att tingsrätten genom sitt handlande godtagit substitutionen.

Genom vad som förevarit har A allvarligt åsidosatt god advokatsed.

Nämnden tilldelar därför A varning enligt 8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken.